

ÜNNAK 2017

Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi Sempozyumu

12 - 14 Ekim 2017, Atılım Üniversitesi, Ankara

ss. 29-43

## E-Kaynakların Seçimi ve Yönetimi: İYTE Kütüphanesi

Gültekin Gürdal<sup>1</sup> ve Gönül Kafalı Can<sup>2</sup>

### Öz

Akademik kütüphane bütçelerinin %90'ından fazlası elektronik kaynaklar için harcanmakta ve bu kaynaklar genellikle yurtdışı kaynaklı olduğundan, döviz artışları özellikle devlet üniversitelerinde bütçe planlamalarını zorlaştırmaktadır. Gerek bütçelerin etkin, etkili ve verimli kullanılabilmesi, gerekse bütçe planlamalarının sağlıklı yapılabilmesi için elektronik kaynakların seçimi, değerlendirilmesi ve yönetilmesi süreçleri büyük önem taşımaktadır. Çalışmada İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü (İYTE) Kütüphanesi örneğinden yola çıkılarak elektronik kaynakların seçim sürecindeki temel değerlendirme kriterlerine, maliyet/fayda analizine ve bütçe planlamasının nasıl yapılabileceğine ilişkin ayrıntılı bilgi verilmesi hedeflenmiştir. Aynı zamanda; elektronik kaynakların kullanımı ve yönetilmesi, kullanım istatistiklerinin artırılması için neler yapılabileceği, bu konuda destek alınabilecek teknolojik araçlar ve gelişmeler, elektronik kaynaklar ile ilgili eğitim yöntemleri ve eğitimlere ilginin nasıl artırılabilmesine ilişkin öneriler sunulması amaçlanmıştır.

**Anahtar sözcükler:** e-kaynaklar, akademik kütüphaneler, İYTE Kütüphanesi, kütüphane bütçe planlaması, e-kaynak seçimi, e-kaynak yönetimi.

### Giriş

“Bilim ve teknoloji alanlarında ileri düzeyde araştırma, eğitim, öğretim, üretim, yayın ve danışmanlık yapmak” misyonu ve “Bilim ve teknolojide öncü, eğitimde özgün bir dünya üniversitesi olmak” (“Misyon ve vizyon”, 2017) vizyonu doğrultusunda hareket eden İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü (İYTE), oldukça gelişmiş bir araştırma altyapısı ve bu altyapıyı etkin kullanan insan kaynağına sahiptir. İYTE'nin misyon, vizyon ve hedefleri doğrultusunda, dinamik ve değişime öncülük eden İYTE Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı “Üniversite eğitimi ve bilimsel araştırma-geliştirme çalışmalarının bir parçası olarak; gerekli olan her tür formatta bilgi kaynağını sağlamak ve kullanıcıların bilgi gereksinimlerini karşılamak” misyonu ve “Akademik bilginin kaynağı ve İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü'nün öğrenme ortamının sürekli gelişimini sağlayan önemli bir ortağı olmak” (“Kütüphane”, 2017b) vizyonu ile hareket ederek, gerek kaynak seçimlerinde gerekse sunduğu hizmetlerde farklılığını sergilemektedir.

Hem hizmet kalitesi hem de sahip olunan kaynaklar açısından kullanıcı memnuniyetini ön planda tutan İYTE Kütüphanesi, koleksiyonunu zenginleştirmeye devam ederek her türlü bilgi ihtiyacının karşılanmasında kullanıcılarının yanında yer almaktadır. İYTE Kütüphanesi, özellikle son 10 yılda elektronik ortamda hizmet veren bir bilgi merkezi olma yolunda önemli mesafe kaydetmiştir. Zengin veri tabanı, elektronik dergi ve kitap koleksiyonu sayesinde tüm İYTE mensupları ve İYTE - Teknopark şirketleri araştırma faaliyetlerini kampüsten çıkmadan yapabilmekte, ihtiyaçları olan bilgiye ulaşabilmektedirler. Ayrıca, kampüs dışından da elektronik kaynaklara kolayca tam metin erişilebilmektedir (“Kütüphane”, 2017b).

Verilen hizmetler çerçevesinde, İYTE Kütüphanesi yatırım bütçesinin elektronik kaynaklara harcanma oranı da yıllar itibarıyla artış göstermiş, son yıllarda elektronik kaynaklara yapılan harcamaların kütüphane yatırım bütçesine oranı %95'e yaklaşmıştır. Kütüphane bütçelerinin sınırlılığı karşısında ihtiyaçların göreceli olarak

<sup>1</sup> Daire Başkanı, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, [gultekingurdal@iyte.edu.tr](mailto:gultekingurdal@iyte.edu.tr)

<sup>2</sup> Öğr. Gör., İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, [gonulkafali@iyte.edu.tr](mailto:gonulkafali@iyte.edu.tr)

sınırsız olması; özellikle elektronik kaynakların seçimi, değerlendirilmesi, yönetilmesi, kullanımının artırılması konularını da son derece önemli hale getirmektedir.

## İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Hakkında

İleri düzeyde eğitim-öğretim, araştırma, üretim, yayın ve danışmanlık yapmak üzere 1992 yılında kurulan İYTE, lisans ve lisansüstü seviyede toplumun ve sanayinin ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte eğitim veren, araştırmalar yapan ve araştırma sonuçlarını geniş çevrelere sunmayı ilke edinen bir devlet Üniversitesidir. Üretimde öncülük edecek, kendi iş ortamını oluşturacak bilim insanları, mühendisler, mimarlar ve planlılar yetiştirerek ülkemize katkıda bulunmayı hedefleyen İYTE, çok sayıda fakülte ve bölüm yerine yetkin olduğu/yetenliğini arttırmayı planladığı fakülteler (Fen Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Mimarlık Fakültesi) ve bölümlerden oluşmaktadır (İYTE, 2017). Lisansüstü eğitimde ise multidisipliner araştırmalara ağırlık verilmektedir. Belirlenen strateji doğrultusunda elde edilen kazanımlar şöyle sıralanabilir;

- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından, üniversitelerin girişimcilik ve yenilikçilik performanslarına göre sıralandığı Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi 2016 yılı sıralamasında İYTE dokuzuncu sırada yer almıştır. (TÜBİTAK, 2017)
- Türkiye Üniversite Memnuniyet Araştırması (TÜMA) 2017 sonuçlarına göre “Üniversitelerin Genel Memnuniyet Sıralaması”nda İYTE ikinci sıradadır. “Devlet Üniversitelerinin Memnuniyet Alanlarına Göre Sıralamaları”nda “Genel Memnuniyet Puanı”na göre ilk 10 üniversite Tablo 1’de yer almaktadır. Tablodan da görüleceği üzere “Yerleşke ve Yaşamın Doyuruculuğu” ile altıncı sırada yer alan İYTE “Genel Memnuniyet” de dahil olmak üzere diğer tüm alanlarda birinci sıradadır (Karadağ ve Yücel, 2017).

**Tablo 1.** Devlet üniversitelerinin memnuniyet alanlarına göre sıralamaları

Sıra	Üniversite	Genel Memnuniyet Puanı	Öğrenim Deneyiminin Tatminkârlığı		Yerleşke ve Yaşamın Doyuruculuğu		Akademik Destek ve İlgisi		Kurumun Yönetim ve İşleyişinden Memnuniyet		Öğrenme İmkân ve Kaynaklarının Zenginliği		Kişisel Gelişim ve Kariyer Desteği	
			Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra
1	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	566	94	1	91	6	95	1	93	1	96	1	97	1
2	Abdullah Gül Üniversitesi	550	91	4	94	4	89	5	89	8	92	5	95	3
3	İstanbul Üniversitesi	546	89	7	92	5	88	7	90	6	94	2	93	4
4	Akdeniz Üniversitesi	535	88	8	95	3	88	6	93	2	88	15	83	21
5	İstanbul Teknik Üniversitesi	528	90	5	90	7	84	13	75	36	94	3	95	2
6	Galatasaray Üniversitesi	528	92	2	95	1	86	8	88	9	75	43	92	8
7	Boğaziçi Üniversitesi	526	90	6	95	2	89	4	68	62	92	8	92	6
8	Gebze Teknik Üniversitesi	521	83	17	79	35	85	11	91	3	91	9	92	7
9	Süleyman Demirel Üniversitesi	520	83	18	90	8	84	14	91	4	86	20	86	15
10	Karadeniz Teknik Üniversitesi	519	82	19	88	12	85	10	85	14	91	10	88	12

- Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Performans Endeksi 2015’e göre genel sıralamada Teknopark İzmir dördüncü sırada yer almıştır ("Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı", 2016).
- Enstitü akademisyenleri 2014-2016 arasında akademik performans değerlendirme aracı olan SciVal’ın 25.08.2017 tarihli verilerine göre toplam 936 makale yayımlamış, bu yayınlara 4.690 atıf almıştır (SciVal, 2017).
- Enstitünün araştırma yetkinliğinin uluslararası platformda da görülmesi ve tanınırlığının artırılması bağlamında İYTE; Times Higher Education (THE), U-Multirank, Quacquarelli Symonds (QS) Dünya Üniversite Sıralamaları gibi sıralamalarda yer almaktadır.

## Dinamik ve Değişime Öncülük Eden İYTE Kütüphanesi

Yukarıda açıklandığı üzere Türkiye’nin en iyi üniversiteleri arasında yer alan İYTE gibi bir kurumun Kütüphanesinin de farklı olması ve gerek hizmet politikası gerekse aldığı kararlar ile kurumun başarısına katkıda bulunabilmesi beklenir. Bu bilinçle hareket eden İYTE Kütüphanesi, bir eğitim kurumunun prestijinin kütüphanesinin kalitesi, sahip olduğu kaynaklar ve sunduğu hizmetler tarafından belirlendiği felsefesini benimsemekte ve kullanıcı merkezli hizmet anlayışı ile her türlü bilgi ihtiyacında İYTE mensuplarının kütüphaneyi başlangıç noktası olarak görmelerini hedeflemektedir.

İYTE Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı; 1992 yılında Enstitü bünyesinde kurulmuş ve 6.100 metrekarelik alana sahip, 795 kişilik oturma kapasitesi olan en son teknoloji ile donatılmış yeni binasına Ekim

2007’de taşınmıştır. LIBER (Avrupa Kütüphaneler Birliği) tarafından 2008 yılında yapılan çalışma neticesinde, Avrupa’da son 4 yılda yapılan en iyi 29 kütüphane binası arasında İYTE kütüphanesi de yer almıştır ("Kütüphane", 2017a)

İYTE Kütüphanesi; Türkiye’de kütüphanecilik alanında birçok konuda ilkleri gerçekleştirerek öncü olan, yenilikçi bir kütüphanedir. İlk AB proje ortağı, ilk mobil kütüphane web sitesi, ilk facebook uygulaması, ilk mobil kütüphane katalog tarama uygulaması, ilk sosyal medya politikası, ilk zorunlu açık erişim politikası, akıllı araç çubuğu kullanılması, kütüphane kayıtlarının Google books ve dünya kataloğunda taranabilmesi, ilk RDA’ya geçen kütüphane olması gibi. Gerek fiziki şartları ve koleksiyonlarının güncelliği, gerekse kullandığı bilgi teknolojileri ve dünya standartlarında zengin bir veri tabanı ve elektronik kaynak koleksiyonuna sahip olmasının yanı sıra bu kaynaklara hızlı ve kolay erişim imkânları sunması bakımından Türkiye’nin en iyi akademik kütüphaneleri arasında yer almaktadır. Yüksek kalitede koleksiyonları, uluslararası standartlarda bütünlük otomasyon sistemi, mobil teknolojilere uyumlu alt yapısı ve konforlu fiziki mekânı olan İYTE Kütüphanesi, Türkiye’de en fazla veri tabanı aboneliği bulunan ilk 10 üniversite kütüphanesinden biri olarak araştırmacılara ve öğrencilere hizmet vermektedir. İYTE Kütüphanesi tarafından; bilimsel iletişim çalışmaları kapsamında, Enstitü ve araştırmacıların evrensel bilime katkısı ve uluslararası yayın sıralamasındaki yerlerinin belirlenmesi amacıyla bibliyometrik analizler yapılmaktadır.

İYTE Kütüphanesi, dünyada kütüphanecilik alanındaki bilimsel ve teknolojik gelişmeleri yakından takip ederek sürekli gelişme ve kendini yenileme anlayışı ile hareket etmektedir. Özellikle son yıllarda kütüphane hizmetlerinin yanı sıra araştırmacılar, araştırma yöneticileri ve proje koordinatörlerinin AB Açık Bilim ve Açık Erişim politikalarına uymalarına yardımcı olmak amacıyla tasarlanmış AB bilimsel teknik alt yapı projesi olan OpenAIRE projesinin Türkiye ortağı olması, düzenlediği çeşitli toplantı ve etkinlikler, başka kurumlarda düzenlenen konferanslarda farklı konularda sunduğu bildirimler, uluslararası hakemli dergilerde yayınlanmış makaleler, ulusal ve uluslararası üyelikleri ile hem ulusal hem de uluslararası ölçekte fark yaratmakta, liderlik etmekte ve mesleğe yön vermektedir.

OpenAIRE projesi ile bağlantılı olarak 2013 Haziran ayında çalışmalarına başlanılan İYTE Akademik Arşiv Sistemi “DSpace@IZTECH”, İYTE bünyesinde üretilen kitap, makale, tez, bildiri, rapor gibi tüm akademik kaynakları uluslararası standartlarda dijital ortamda depolamakta ve etkisini artırmak için telif haklarına dikkat ederek açık erişim olarak sunmaktadır. Türkiye’nin ilk “Zorunlu Açık Erişim Politikası” özelliğine sahip olan İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Açık Erişim Politikası, 08.10.2013 tarihli İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Senatosu kararıyla onaylanmıştır. Şu anda İYTE adresli bilimsel çalışmaların yaklaşık %95’lik bölümü açık erişim olarak DSpace@IZTECH üzerinden tüm dünya ile paylaşılmaktadır. Ayrıca, İYTE araştırmacıları tarafından yapılan tüm yayınlar ve öğrenciler tarafından hazırlanan tezler, Kütüphane web sitesi üzerinden erişime sunulmaktadır. Açık erişim politikası ile İYTE bünyesinde üretilen akademik çalışmaların uzun dönemli derlenmesi ve korunması sağlanmakta ve en geniş çevrelerde erişime sunulmaktadır.

Sınav dönemlerinde yirmidört saat hizmet veren İYTE Kütüphanesi, konforlu bir çalışma ortamı sunarak daha fazla sayıda öğrenci ve personelin haftanın yedi günü kütüphaneden yararlanmasına olanak sağlamaktadır. ANKOS (Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu Derneği), TÜBİTAK-EKUAL (Elektronik Kaynaklar Ulusal Akademik Lisansı), LIBER (Avrupa Kütüphaneler Birliği), IATUL (Uluslararası Teknik Üniversite Kütüphaneleri Derneği), EuroCris (Güncel Araştırma Bilgi Sistemleri) ve COAR (Açık Erişim Arşivleri Konfederasyonu) gibi ulusal ve uluslararası üyelikleri bulunmaktadır ("Kütüphane", 2017b).

## İYTE Kütüphanesi ve E-Kaynaklar

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin özellikle internet ve Web’in yaygın kullanımı bilginin üretilme, depolanma ve erişilme biçiminde önemli değişiklikler meydana getirdi (Kaur, Kaur, Walia ve Walia, 2016). Bu değişim kütüphanelerin koleksiyon geliştirme politikalarını etkileyerek, basılı materyallerden elektronik kaynaklara kaymaya neden oldu ve elektronik kaynaklar, kütüphanelerin koleksiyon oluşturma faaliyetlerinin giderek önemli bir bileşeni haline geldi. “Elektronik kaynaklar” kişisel bilgisayar, sunucular veya elde taşınabilen mobil cihazlar aracılığı ile bilgisayar erişimi gerektiren materyalleri ifade eder. İnternet üzerinden uzaktan ya da lokal olarak erişilebilirler. En sık karşılaşılan türlerinden bazıları şunlardır (Johnson ve diğerleri, 2012):

- E-Dergiler
- E-Kitaplar
- Tam metin (toplu) veritabanları
- İndeks ve özet veritabanları
- Referans veritabanları (biyografiler, sözlükler, dizinler, ansiklopediler vb.)

- Sayısal ve istatistiksel veritabanları
- E-görüntüler
- E-görsel/işitsel materyaller

E-koleksiyonlar, tüm kurumlar ve bireyler açısından anında, amaca uygun ve geniş kapsamlı bilgileri edinmek için çok yararlı bilgi kapılarıdır. E-kaynakların bazı önemli özellikleri aşağıda listelenmiştir (Chandra, 2002):

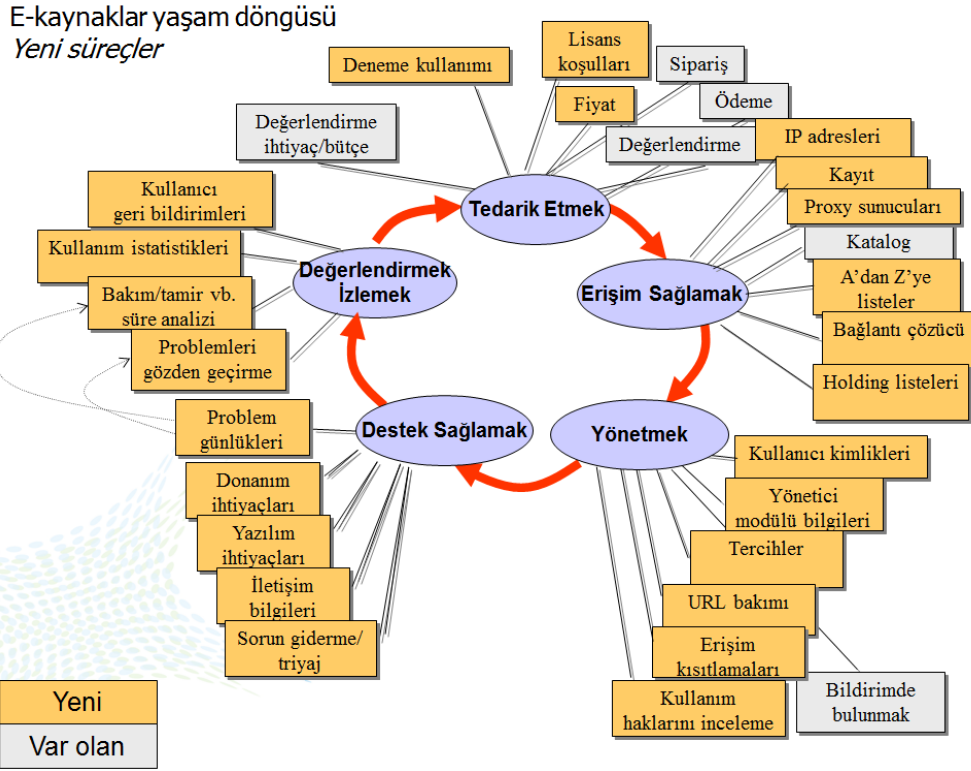
1. Küreselleşmiş erişime imkân sağlar.
2. Kullanıcılar aynı kaynakları, aynı zamanda, herhangi bir yerde kullanabilirler.
3. Kolayca kopyalanır, saklanır ve dağıtılır.
4. Kolay güncellenir, yönetilir ve entegre edilir.
5. Kâğıttan daha az hantaldır.
6. Hızlı teslim edilir.
7. Hizmetlere değer katar.
8. E-koleksiyonlar kullanıcılara zaman kazandırır.
9. Kullanıcılarda memnuniyet yaratır.
10. E-koleksiyonun alım ve satımı WWW (World Wide Web) üzerinden yapılır.
11. Uzaktaki kullanıcılar ile etkileşimi destekler.
12. Çevrimiçi kullanıcıların takibi mümkündür.
13. E-Koleksiyonlar Ar-Ge'yi etkin ve verimli şekilde artırır.

Waghmare ve Salunkhe'ye (2013) göre ise e-kaynakların basılı kaynaklara göre avantajları şunlardır:

- Çoklu Erişim – Birden çok eşzamanlı kullanıcı için 7x24 erişim imkânı sunar.
- Hız – Bilgiyi arama ve göz atmada elektronik cihazlar çok hızlıdır, çeşitli yayınlar arasında çapraz referans arama yapılabilir.
- İşlevsellik – Kullanıcılara yayınların içerik analizini yapmasına olanak sağlar.
- Tür – İçerik – Farklı bilgi kaynakları ve karma ortamları içerir.

Bunların dışında, uluslararası erişim, sınırsız kapasite, maliyetleri düşürmesi, raf sorunu olmaması, arama ve erişim yetenekleri diğer avantajlar arasında sayılabilir.

Bu avantajlara karşın; elektronik kaynaklar, basılı materyallerin seçimi ve satın alınmasında karşılaşılmayan bir takım güçlükleri de beraberinde getirmiş ve bu kaynakların seçim ve yönetimi konusunda yeni yollar geliştirmek zorunluluk haline gelmiştir. Şekil 1'de Oliver Pesh'in elektronik kaynaklar yaşam döngüsü bu zorunluluğu gözler önüne sermektedir.



Şekil 1. Elektronik kaynaklar yaşam döngüsü (Pesch, 2009).

Dünyadaki gelişmelere paralel olarak İYTE Kütüphanesi de koleksiyon geliştirmede, zaman ve mekân kısıtlaması olmaksızın bilgiye erişimi mümkün kılan elektronik kaynaklara öncelik vermiş ve elektronik ortamda hizmet veren bir bilgi merkezi olma yolunda önemli mesafe katetmiştir. İYTE Kütüphanesi öncelikle E-kaynaklar ile ilgili genel sorumluluklarını belirleyerek, elektronik kaynaklar koleksiyon geliştirme politikası oluşturmuş ve seçim kriterlerini belirlemiştir.

### İYTE Kütüphanesinin E-Kaynaklar İle İlgili Genel Sorumlulukları

- E-kaynak değerlendirme ve seçim kriterlerinin belirlenmesi.
- İYTE e-kaynak gereksinimlerinin tespiti.
- E-kaynak taleplerinin toplanması ve değerlendirilmesi.
- İYTE için uygun fiyat modellerinin geliştirilmesi ve tanımlanması.
- Yayıncılardan veya firmalardan gelen kaynak önerilerinin değerlendirilmesi ve görüşülmesi.
- Yayıncılara / firmalara gerekli bilgilerin sağlanması.
- Değerlendirilen e-kaynaklar için bilgi havuzunun oluşturulması.
- Talep edilen ve değerlendirmeye alınan kaynakların Kütüphane Komisyonu'na sunulması.
- E-kaynaklar ile ilgili gelişmelerin takip edilmesi.
- Eğitimler verilmesi.
- Dünyadaki benzer kurumların faaliyetlerin izlenmesi ve değerlendirilmesi.
- Yayınevlerinin e-mail listeleri ve yurtdışı tartışma listelerinin takibi (Reference and User Services Association List [rusa-l@lists.ala.org](mailto:rusa-l@lists.ala.org), Web4Lib Electronic Discussion [Web4Lib@listserv.uc.edu](mailto:Web4Lib@listserv.uc.edu), vb.).

## İYTE E-Kaynak Koleksiyon Geliştirme Politikası

E-kaynakların seçim ve değerlendirilmesi basılı kaynaklara göre çok daha karmaşıktır. Bu nedenle kütüphanelerin e-kaynakların seçim ve satın alınmasında kendilerine rehberlik edecek e-kaynak koleksiyon geliştirme politikalarının olması önem taşımaktadır. Bu düşünce ile hareket eden İYTE Kütüphanesi, gerek Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu (ANKOS)'nda aldığı görevler neticesinde edindiği tecrübe ve deneyimlerle gerekse IFLA'nın E-Kaynak Koleksiyon Geliştirme konusunda Kütüphaneciler için hazırlamış olduğu kılavuzda yer alan aşağıdaki başlıkları baz alarak (Johnson ve diğerleri, 2012), İYTE Kütüphanesi e-kaynak koleksiyon geliştirme politikası oluşturmuş, seçim ve değerlendirme kriterlerini belirlemiştir.

- Teknik Uygunluk
- İşlevsellik ve Güvenilirlik
- Satıcı Desteği
- Sağlama
- Lisanslama

Politika ayrıca, basılı ve elektronik formatta mevcut içerik seçimi ile karşı karşıya kalındığında, formata karar vermede yardımcı olmak için de rehberlik etmektedir:

**Güncellik / geçerlilik** – basılı eşdeğerleri olan e-kaynaklar basılı materyallerin gerisinde kalmamalıdır.

**Para değeri** – e-kaynaklar basılı eşdeğerleri veya diğer analog formatların üzerinde yeterli katma değeri sağlamalıdır (artan işlevsellik, artan erişilebilirlik gibi).

**Doğruluk ve bütünlük** – e-kaynaklar basılı eşdeğerleri ile karşılaştırıldığında aynı veya artan içeriği yansıtmalıdır.

**Duplikasyon** – e-kaynakların eşdeğer analog formatlar ile duplikasyonu, elektronik yayın arşivlenmiyor ve saklanamıyor ise değerlendirilebilir; maliyeti düşük olmalı ve farklı formatlar erişim ve kolaylık açısından değişik kullanıcı ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayabilmelidir.

## İYTE Kütüphanesi E-Kaynaklar İçin Seçim ve Değerlendirme Kriterleri

İYTE Kütüphanesinin misyonuna uygun olarak, Enstitü eğitim programları ve araştırmalarını destekleyecek elektronik kaynaklara öncelik verilmektedir. Basılı kaynak türlerinde olduğu gibi, e-kaynaklar için de içerik en önemli seçim kriteri olmaktadır. İçerik dışında, teknik gereksinimler, kullanım özellikleri, firma desteği, satın alma metodu, lisanslama özellikleri e-kaynak seçiminde dikkate alınan kriterlerdir. Bir e-kaynağın İYTE kütüphanesinin koleksiyonuna uygun olup olmadığını belirlemek için genel olarak aşağıdaki kriterlere dikkat edilmektedir (Gürdal ve Kafalı, 2013). Değerlendirme yapılırken bu kriterlerin tüm e-kaynaklar için geçerli olmayabileceği göz önünde bulundurulmaktadır.

### ➤ İçerik Özellikleri

- Enstitünün eğitim programları ve araştırma ihtiyaçlarını desteklemelidir.
- Koleksiyon geliştirme politikasına uygun olarak, mevcut koleksiyona niceliksel ve niteliksel olarak değer (derinlik veya genişlik) katmalıdır.
- Güvenilir, kaliteli ve benzersiz (saygın yayınevi, yazar veya dergi itibarı, bilimsel ve hakemli) olmalıdır.
- Doğru, geçerli ve sürekli güncellenen bilgiler içermelidir.
- Kendi bilim dalında önemli ve Enstitü için beklenen bir kullanım seviyesi olmalıdır.
- Diğer İYTE veritabanları ile (varsa) örtüşme oranı ve kütüphanenin basılı ve diğer kaynaklar ile bağlantısı incelenmelidir.
- Kaynak için uygunsa tam metin tercih edilir.
- Beklenen veya gösterilen talep önemlidir.
- Kaynak türü ve sayısal dağılımı göz önünde bulundurulur.
- Açık erişim dergi sayısı ve açık erişim yayın modeli incelenir.

➤ **Teknik Gereksinimler**

- Uzaktaki ana makinelere web üzerinden erişim tercih edilmektedir.
- IP üzerinden ve Ezproxy veya proxy ile kampüs dışı erişim tercih edilmektedir.
- Farklı platformlarla uyumlu olmalıdır. (PC, Mac, vb.)
- Yerel kurulum ve bakımın gerekli olduğu hallerde, kütüphane tarafından desteklenen mevcut yazılım ve donanımlarla uyumlu olması beklenmektedir.
- Kütüphane kullanıcıları için gizlilik ve mahremiyet olmalıdır.

➤ **İşlevsellik ve Güvenilirlik**

- Arayüz kullanıcı dostu olmalı, kolay dolaşılmalı ve sezgisel olmalıdır (eğitsel dokümanlar, tanıtım ekranları, bağlam duyarlı yardım, kişiselleştirme seçenekleri, arama geçmişinin kaydedilebilmesi vb.) tercihen hâlihazırda kullanılan diğer arayüzlerle tutarlı olmalıdır.
- Arama yazılımı, güçlü, esnek ve kullanıcı dostu olmalıdır. (anahtar kelime ve Boolean arama, tam metin arama, kısaltma, gelişmiş arama, eş anlamlılar, alaka düzeyine göre sıralama, arama geçmişi vs.)
- İçerik kolay bulunabilmesi için keşif araçlarında indekslenmelidir.
- Referans ve tam metin bağlantı linkleri ile diğer kaynaklarla entegrasyonu desteklemelidir.
- Sonuçların ve makalelerin dışa aktarılma seçeneklerini desteklemelidir (e-posta, yazdırma, kaydetme, indirme vb.)
- Endnote, RefWorks, Mendeley gibi bibliyografik yönetim sistemlerine aktarmaya izin vermelidir
- Sistem yedi gün yirmi dört saat kesintisiz kullanılabilir ve teknolojik açıdan güncel olmalıdır.
- Birden çok kullanıcının aramalarında en uygun yanıt sürelerini desteklemek için uygun kapasite ve ağ yapısına sahip olmalıdır.

➤ **Satıcı (Yayınevi / Firma) Desteği**

- Köklü geçmişi olan saygın ve güvenilir satıcılar tercih edilir.
- Satın alınmadan önce denemeye açılabilir veya demo gösterimi yapılabilir.
- Müşteri hizmetleri ve teknik destek zamanında, hatasız ve profesyonel olarak sağlanmalıdır.
- Talep edilmesi durumunda başlangıçta veya ilerleyen zamanda personel eğitimi verilmelidir.
- Kullanıcı eğitimi ve desteği sağlanmalıdır. Eğitim seminerleri, ürünün kullanımı ile ilgili yardımcı dokümanlar, çevrimiçi el kitapları vb.
- İçerik ve platform değişiklikleri ile hizmet kesinti süreleri konularında önceden bilgilendirme yapılmalıdır.
- Gerekirse özelleştirmeler yapılabilir ve kütüphanenin tercih ettiği formatta kalıcı URL'ler, bibliyografik kayıtlar ve diğer üst veriler sağlanabilir.
- İnternetin değişen ortamını yansıtacak şekilde platformlar güncellenmelidir.
- Referans listesi sağlanmalıdır.
- MARC kayıtları sağlanmalıdır.
- Kullanım istatistikleri/admin bilgileri sağlanmalıdır. COUNTER uyumlu tercih edilir.

➤ **Sağlama**

- ANKOS üyesi olarak, ANKOS'ta yer alan veritabanları için yapılan anlaşma şartları bağlayıcı niteliktedir.
- ANKOS dışındaki veritabanları için, satıcı tarafından Kütüphanenin seçim yapabileceği fiyat modelleri sunulmalıdır (Tam zamanlı kullanıcı sayısı-Full-time Equivalent [FTE]), eş zamanlı kullanıcı sayısı, abonelik, satın alma vs.).

- Maliyet öngörülen kullanıma uygun olmalıdır.
- Bir kaynağın hem basılı hem de elektronik versiyonlarının satın alınmasına gerek kalmamalıdır.
- Abonelik bedeli, abonelik iptal edilmiş olsa dahi satın alınan bilgileri kullanmak için kalıcı haklar içermelidir.
- Ödeme için gerekli belgeler istenen özelliklerde sağlanmalıdır (fatura, tek yetki belgesi).
- Ödeme zamanında satıcı esnek olmalı ve kütüphane firma ile birlikte ödeme zamanını belirleyebilmelidir.
- Otomatik yenileme olmamasına dikkat edilmelidir.

#### ➤ Lisanslama

- Türk Ulusal Site Lisansı (TRNSL), ANKOS'un konsorsiyum üyesi olan Türk üniversite ve araştırma kütüphaneleri adına eğitim amaçlı elektronik malzeme toplu alımı görüşmelerini hangi koşullarla yapacağını belirlemektedir (ANKOS, 2017b). İYTE, ANKOS'ta yer alan veritabanları için ANKOS Lisans Anlaşmaları Grubu tarafından incelenip, kabul edilen tüm lisans anlaşmalarını geçerli kabul etmektedir.
- Kurumsal aboneliklerde de mümkün olduğunca TRNSL'e uyumlu olmasına dikkat edilir.
- Lisans sözleşmesinin sona ermesinden sonra, abone olunan içeriğe elektronik erişim sağlanması beklenir.
- Uzun dönemli korumanın garanti altına alınmış olmasına dikkat edilir. LOCKSS (Lots of Copies Keep Stuff Safe), Portico gibi dijital koruma servisleri veya açık kaynak kodlu bir arşivleme sistemi ile anlaşmasının olması aranır.

### İYTE Kütüphanesi Mevcut E-Kaynaklar İçin Değerlendirme Kriterleri

Bir yanda teknolojinin hızla değişen doğası ve firmalar/yayınevleri tarafından sunulan yeni e-kaynaklar diğer tarafta kütüphane bütçelerinin beklenen oranlarda artmayıp aksine, yükselen döviz karşısında erimesi gözönüne alındığında kütüphanelerin mevcut e-kaynaklarını belirli dönemlerde gözden geçirmeleri kaçınılmazdır. İYTE Kütüphanesi olarak, aşağıdaki kriterler göz önünde bulundurularak mevcut e-kaynakların değerlendirilmesi yapılmaktadır:

- Kullanım istatistikleri: İstatistiksel veriler kaynakların ne kadar efektif kullanıldığını tespit etmenin en etkili yoludur. Yenileme veya iptal kararlarında her bir veritabanı için makale başı birim maliyet ve yıllar itibarıyla istatistiksel değişimlerin gözlenmesi büyük önem taşımaktadır.
  - Makale başı birim maliyet: Aşağıdaki formüle göre hesaplanmakta ve makale birim maliyeti 10 \$'ın üzerinde olan e-kaynakların iptal edilebilirliği üzerinde durulmaktadır. Ancak bazı e-kaynaklar belirli programlar için seçildiğinden, kullanıcı sayısına bağlı olarak birim maliyeti 20 \$'a kadar kabul edilebilmektedir.
 
$$\text{Makale başı birim maliyet} = \text{E-kaynak fiyatı} / \text{Yıllık Toplam Kullanım}$$
  - Yıllar itibarıyla istatistik değişimlerinin kontrolü: E-kaynakların yıllar itibarıyla istatistikleri karşılaştırılarak artan mı yoksa azalan mı bir eğilim sergilediği incelenmektedir.

İstatistikler değerlendirilirken İYTE Kütüphanesi olarak aynı zamanda aşağıdaki soruların değerlendirilmesi yapılır:

- Kütüphane olarak e-kaynağın tanıtımı yeterince yapılabildi mi?
- Kullanımı ile ilgili yardımcı dokümanlar sağlandı, yeterli eğitimler verildi mi?
- İstatistikler güvenilir mi? (COUNTER uyumlu mu vs.)

İstatistikler karar sürecinde çok önemli olmasına rağmen tek ölçüt olarak kabul edilmemekte, istatistikler yorumlanırken İYTE Kütüphanesinin koleksiyon geliştirme politika ve uygulamaları da göz önünde bulundurulmaktadır. Kullanım istatistiklerinin yanısıra mevcut e-kaynaklar için dikkate alınan diğer değerlendirme kriterleri şunlardır:

- Yıllık artış oranlarının kontrolü ve satın alma/abonelik fiyatlama modelindeki değişikliklerin değerlendirilmesi.



- Arşiv hakları, kullanım koşulları ve erişim metodları vb. konularda değişiklik olup olmadığı ile ilgili lisans anlaşmasının kontrolü.
- Platformda değişiklik söz konusuysa yeni platformun değerlendirilmesi.
- İçeriğin yeniden kontrol edilmesi ve benzerlik analizi yapılması.
- Kullanıcı geri bildirimlerinin değerlendirilmesi.

### **E-Kaynaklarla İlgili Karar Sürecinde Önemli Faktörler**

Elektronik Kaynaklar birimi tarafından her yılın Ekim ayında, elektronik kaynaklar ile ilgili aşağıda belirtilen konularda bilgileri ve hesaplamaları içeren bir sunum dosyası hazırlanarak Kütüphane Komisyonuna sunulmakta ve bu bilgiler doğrultusunda Kütüphane Komisyonunun iptal ya da abonelik yönlü aldığı kararlar uygulanmaktadır. Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanı doğal üye olmak üzere Kütüphane Komisyonu; kütüphaneden sorumlu Rektör Yardımcısı ve Enstitüdeki her bir birimden (Fen Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Mimarlık Fakültesi, Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü, Yabancı Diller Yüksekokulu), birimlerini temsilen birer kişi olmak üzere toplamda yedi üyeden oluşmaktadır.

İYTE Kütüphanesinin mevcut e-kaynaklarla ilgili karar süreçlerinin her yıl büyük bir titizlikle yürütülmesi sonucu, mevcut koleksiyon çekirdek koleksiyon niteliğini kazanmıştır.

### **Yeni Abonelik veya Abonelik Yenileme Yönündeki Kararlarda Önemli Faktörler**

- Bütçe: Bir sonraki yılın bütçesinin belli olmasından sonra, öncelikle bütçenin mevcut e-kaynak aboneliklerini karşılayıp karşılamayacağına ilişkin hesaplamalar yapılmaktadır. Bu hesaplamalar yapılırken döviz kurlarında belli oranlarda artışlar öngörülmekte ve mevcut e-kaynakların eğer belli ise bir sonraki yılın fiyatları, eğer belli değilse mevcut fiyatlara belirli oranlarda artışlar yansıtılmaktadır. Basılı ve diğer formattaki kaynaklar için de ihtiyaç rakamları hesaplanmaktadır. Bütçenin mevcut abonelikleri karşılaması durumunda, kalan bütçeye göre yeni abonelik seçenekleri değerlendirilmeye alınmaktadır.
- Kullanım istatistikleri: Makale başı birim maliyet düşükse ve kullanım istatistikleri yıllar itibari ile istikrarlı veya yükselen bir grafik sergiliyorsa yenileme kararı alınmaktadır. Yeni abone olunacak kaynaklar için de deneme dönemindeki kullanım istatistiklerinin yüksek olup olmamasına göre değerlendirme yapılmaktadır.
- Kullanıcı talepleri: Kullanıcı talepleri yeni abonelik kararlarında etkilidir. Ancak bütçe kısıtlarından dolayı yeni aboneliklerde mevcut e-kaynakların sayı ve maliyet olarak bölümlere göre dağılımı ve bölüm akademisyenlerinin akademik çıktıları ve bu çıktıların etkisi dikkate alınmaktadır.

### **İptal Edilmesi Yönündeki Kararlarda Önemli Faktörler**

- Bütçe: Bütçenin yaklaşık %95'inin elektronik kaynaklara harcanması nedeniyle, bütçenin düşmesi veya aynı kalmasına rağmen döviz artışları ve e-kaynaklardaki yıllık artışlardan dolayı mevcut aboneliklerin tamamına devam etmenin mümkün olmaması durumunda bazı e-kaynaklar için zorunlu olarak iptal kararları alınabilmektedir.
- Kullanım istatistikleri: Yıllar itibari ile sürekli bir düşüş söz konusu ise ve makale başı birim maliyet yüksekse iptal kararı alınabilmektedir.
- İçerik: Aynı veya benzer içerikte başka bir kaynağa abone olunması söz konusu olması durumunda iptal edilebilmektedir.
- Kullanıcı talepleri: Kaynağı talep eden araştırma grubunun ilgili araştırmalarını sonlandırmış olması veya talep eden kişilerin kurumdan ayrılmış olması durumunda ilgili kaynağın kullanım istatistikleri de düştüğünden iptal yönlü karar alınabilmektedir.

## İYTE Kütüphanesi Açık Erişim Kaynakları Değerlendirme Kriterleri

Budapeşte Açık Erişim Bildirgesinde açık erişim, “bilimsel literatürün İnternet aracılığıyla finansal, yasal ve teknik bariyerler olmaksızın, erişilebilir, okunabilir, kaydedilebilir, kopyalanabilir, yazdırılabilir, taranabilir, tam metne bağlantı verilebilir, dizinlenebilir, yazılıma veri olarak aktarılabilir ve her türlü yasal amaç için kullanılabilir olması” şeklinde tanımlanmıştır (Chan ve diğerleri, 2002).

Açık erişim kaynak, mali ya da yasal bariyerler olmaksızın kullanıcıların erişimine sunulan kaynaklardır (bazı kaynaklar, sadece dergiler gibi belli bir içeriğin açılması şeklinde olabilir ya da kayıt isteyebilir) (Bulut, Kafalı, ve Türkdüvanı, 2014).

- Yayın, ücretsiz olarak çevrimiçi erişime açık olmalıdır, abonelik talep edilmemelidir.
- Okuyucunun, AE materyalini, yasalara uygun şekilde her türlü kullanımına olanak sağlamalıdır (indirme, kopyalama, çıktı alma, tarama, link verme, yazılıma veri olarak aktarılma, vb.).
- Kurum/kişi ve yayıncı arasında lisanslamaya ilişkin herhangi bir bağ/ilişki olmamalıdır.
- Yayın ücretsiz deneme erişiminde, abonelik yoluyla sağlanan yayına ek olarak açılmış, bir açık erişim pilot projesinin parçası ya da sonradan dahil olabilecek (optin) bir başlık olmamalıdır.
- Yayın büyük bir dijitalleştirme projesinin parçası olmamalıdır (örn: Google books, Open Content Alliance, vb.).

### Açık Erişim Kaynakları Nelerdir?

- Dergi Makaleleri / Dergiler
- Kitaplar
- Tezler
- Sunumlar/ Konferans Bildirileri
- Araştırma çıktıları
- Veri – Veri Setleri
- Öğretim Nesneleri

### İYTE Açık Erişim E-Kaynak Değerlendirme Kriterleri

- Enstitünün araştırma ve eğitim alanlarını destekleyen bilimsel açık erişim kaynakları değerlendirmeye alınır: Konu ile ilgili bir otorite tarafından sağlanan/oluşturulan bilgiler veya saygın/güvenilir kaynaklar olmalıdır. Saygın yayınevlerinin açık erişim kaynakları koleksiyona eklenir.
- DOAJ (Directory of Open Access Journal) ve DOAB (Directory of Open Access Books) gibi indekslerde yer almalıdır.
- Siteye sık sık erişim sıkıntısı yaşanmamalıdır.
- Web sitesi tarayıcı/yazılım ile erişilebiliyor olmalı ve mevcut ağ ortamı ile uyumlu olmalıdır. Özel bir teknolojiye ihtiyaç duyulmamalıdır.
- İçerik güncel olmalı ve güncellenme tarihi belirtilmeli, yayın tarihleri yer almalıdır.
- Görsel çekiciliği olan bir tasarıma sahip olmalı ve kullanımı kolay, içerik kolay bulunur olmalıdır.

### İYTE Kütüphanesi E-Kaynaklar İş Akışı

#### ➤ E-kaynakların değerlendirilmesi, yönetimi, takibi

- E-kaynak taleplerinin toplanması, değerlendirilmesi,
- Yeni abone olunan ve denemeye açılan e-kaynakların kütüphane web sitesi veri tabanları sayfasına linklerinin ve bilgilerinin eklenmesi, takibinin yapılması,

- Açık erişim yayınlar konusunda bilgi sahibi olması ve koleksiyona eklenmesinin sağlanması,
- Denemeye açılan elektronik kaynakların takibinin yapılması ve deneme erişimi taleplerinde bulunulması,
- E-kaynakların erişimlerinin kontrol edilmesi,
- Aboneliği biten ve deneme erişimi sona eren elektronik kaynakların kütüphane web sitesinden kaldırılması,
- Belirli periyotlarda e-kaynakların kullanım istatistiklerinin alınması, kullanımın düşük olduğu aylarda ilgili birimler ile iletişime geçilmesi,
- EzProxy config bilgilerinin takibi ve güncellenmesi,
- E-kitap veri tabalarının MARC kayıtlarının otomasyon sistemine aktarılabilmesi için yeni aboneliklerde ve iptallerde kataloglama biriminin bilgilendirilmesi,
- Lisans anlaşmalarının kontrol ve takip edilmesi,
- E-kaynaklar için abonelik/satın alma ödeme evraklarının takip ve kontrol edilmesi,
- Ödeme sonrası ödeme bilgilerinin işlenmesi,
- E-kaynaklar ile ilgili rapor hazırlanarak Kütüphane Komisyonuna sunulması (fiyatları, kullanım istatistikleri, maliyet analizi, yeni talepler, bütçe vb.)

➤ **Duyuru Hizmetleri**

E-kaynaklar ile ilgili duyuruların Türkçe/İngilizce hazırlanarak;

- Kütüphane web sitesinde yayınlanması,
- İYTE listeleri üzerinden tüm ilgili kullanıcılara duyurulması,
- İYTE Kütüphanesi sosyal medya hesapları (facebook, twitter, instagram) üzerinden duyuru yapılmasının sağlanması,
- Kütüphane ödünç verme bankosunda bulunan LCD TV ekranından tanıtımlar, duyurular yapılması.

➤ **Kütüphane kaynaklarının etkin şekilde kullanılmasına yönelik faaliyetler**

- Firma eğitimleri / web seminerlerinin planlanması: Eğitimlere ilgiyi arttırmak için Kütüphane binası ve kampüs içinde farklı yerlere afişler asılmakta, ilgili bölüm başkanlıkları ile iletişime geçilerek eğitim ile ilgili bilgi verilerek, katılım konusunda destekleri beklenmekte ve katılanlar arasında çekiliş yapılarak firma tarafından hediye verilmesi sağlanmaktadır.
- E-kaynaklar ile ilgili bireysel veya grup olarak kullanıcı eğitimleri verilmesi,
- E-kaynaklar ile ilgili gelen sorulara cevap verilmesi ve sorunların çözümü (e-posta, telefon veya yüz yüze),
- Kampüs dışı erişim ile ilgili gelen soru ve sorunlarda kullanıcılara yardımcı olunması,
- Konu rehberleri hazırlanması,
- Kütüphane koleksiyonlarının, hizmetlerinin ve araştırma stratejilerinin kullanıcılara tanıtılması,
- Kütüphane ile ilgili E-Bülten hazırlanması,
- E-kaynaklarla ilgili firmalardan gelen afişlerin kütüphanede görünen yerlere asılması,
- E-kaynaklara ilişkin videolar, broşürler hazırlanması.

## **E-Kaynaklar ile İlgili İletişim Kanalları**

- Yayıncılar / firmalar: Mevcut aboneliklerle ilgili talep ve sorunların çözümünde, fiyat görüşmeleri, yeni kaynaklar için deneme talepleri, eğitimler vb. e-kaynaklar ile ilgili tüm konularda yayıncılar veya firmalar ile sürekli iletişim halinde olunmaktadır.
- Kullanıcılar: İYTE akademik ve idari personeli ile öğrencilerini kapsamaktadır.

- ANKOS:

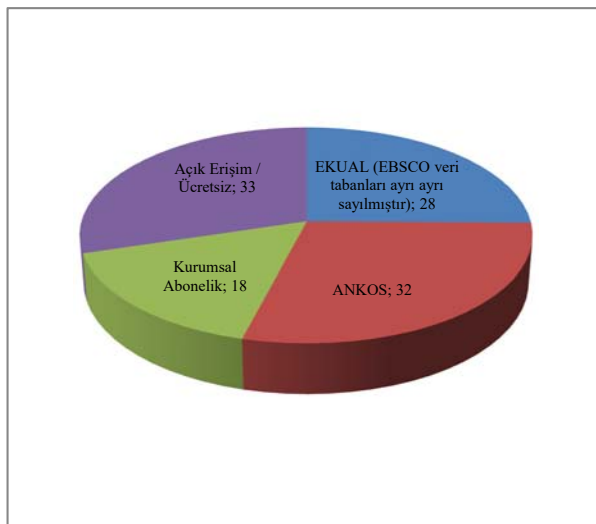
Üniversite ve araştırma kütüphanelerinin en uygun fiyatla, en fazla elektronik bilgi kaynağına erişimlerini sağlamak, ölçek ekonomisi çerçevesinde bu ürünlere yapılan yatırımı paylaşmak, Türkiye’deki akademisyen ve öğrencilerin küresel bilgi ağına en üst düzeyde erişimlerini gerçekleştirerek, eğitim ve araştırmaya kütüphanelerin desteğini arttırmak için ortak çalışmalar yürütmektir (ANKOS, 2017a).

İYTE Kütüphanesi olarak ANKOS’tan gelen duyurular takip edilmekte ve e-kaynaklar ile ilgili ANKOS Veritabanı Sorumluları ve ANKOS Yönetimi ile iletişim halinde olunmaktadır. ANKOS’ta İYTE Kütüphanesinden de 3 personel görev yapmaktadır.

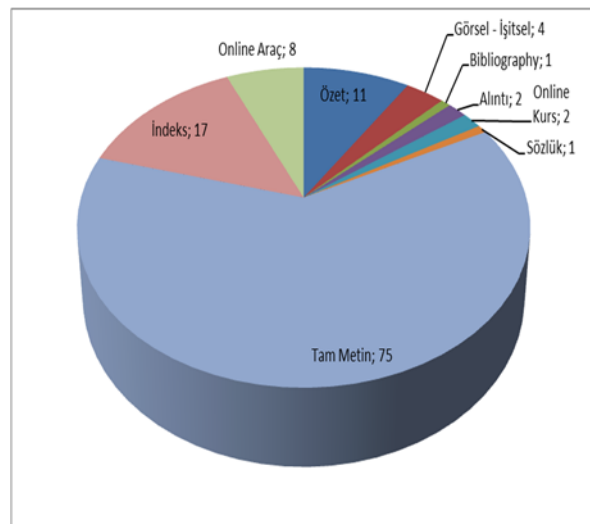
- TÜBİTAK - EKUAL (Elektronik Kaynaklar Ulusal Lisans Anlaşması): “Ülkemiz araştırma kurumlarının akademik içerikli elektronik bilgi kaynaklarına etkin ve yaygın erişimlerinin sağlanması, ulusal ve uluslararası bilimsel yayın üretiminin etkinleştirilmesi amacıyla dünyanın önde gelen yayınevleri ve veri tabanı üreticileri ile yapılan ulusal lisans anlaşmaları ve çalışmalarını kapsamaktadır” (Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi [ULAKBİM], 2017). İYTE Kütüphanesi olarak EKUAL kapsamındaki veritabanları ile ilgili sorunlar, talepler vb. konularda ilgili sorumlu ile iletişim kurulmaktadır.
- Diğer kurumların e-kaynak biriminde çalışanlar: Danışma, bilgi paylaşımında bulunma vb. konularda diğer kurumların e-kaynak birim çalışanları ile iletişimde bulunmaktadır.
- Tartışma listelerinin takip edilmesi: E-kaynaklar ile ilgili dünyadaki tartışma listeleri takip edilmektedir. (Reference and User Services Association List [rusa-1@lists.ala.org](mailto:rusa-1@lists.ala.org), Web4Lib Electronic Discussion [Web4Lib@listserv.uc.edu](mailto:Web4Lib@listserv.uc.edu), vb.)

### Rakamlarla İYTE E-Kaynakları

Şekil 2’de rakamsal olarak dağılımı görüleceği üzere; EKUAL aracılığıyla erişime sunulan, ANKOS aracılığıyla ve kurumsal olarak abone olunan veya satın alınan, ücretsiz olup veri tabanları web sitesine eklenmiş olan 2017 yılı rakamları ile toplam 111 veritabanına İYTE Kütüphanesi tarafından erişim sağlanmaktadır. Şekil 3’te ise e-kaynakların türlerine göre dağılımı verilmiştir.

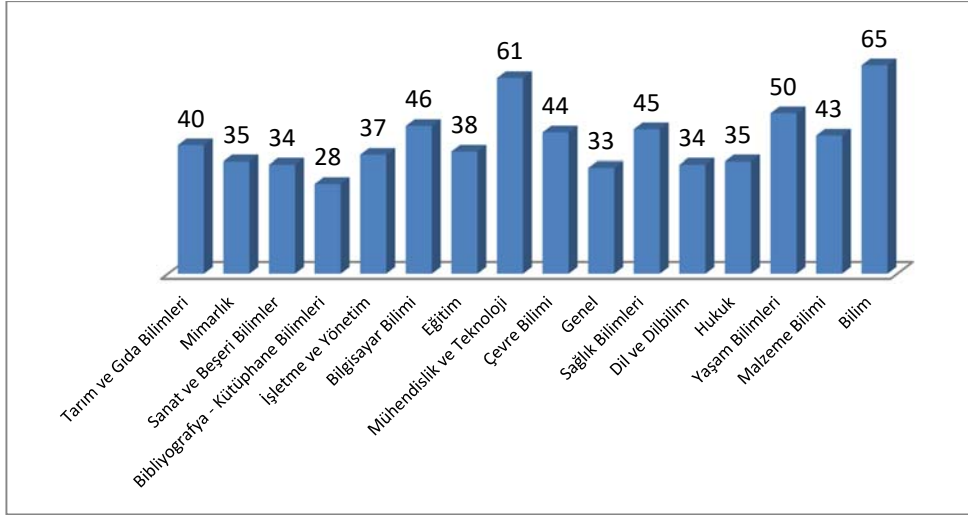


Şekil 2. İYTE e-kaynakları - Toplam: 111



Şekil 3. Türlerine göre İYTE e-kaynakları

Gerek veri tabanları aracılığı ile erişilebilen gerekse kurumsal olarak abone olunan elektronik dergi sayısı 34.492, elektronik kitap sayısı ise 411.748’dir. E-kaynakların konulara göre dağılımı Şekil 4’te verilmiştir.



Şekil 4. Konularına göre İYTE e-kaynakları

### İYTE E-Kaynaklarına Hızlı ve Kolay Erişim İmkânları

E-kaynakların koleksiyona dahil edilmesi yetmemekte, aynı zamanda kullanıcılara abone olunan kaynaklara kolay erişebilme ve kullanabilme yolları sunulmalıdır. İYTE Kütüphanesi bu alanda Türkiye ve dünyadaki bilimsel gelişmeleri ve teknolojik yenilikleri takip etmekte ve uygulamaktadır. Bu yönde yapılan çalışmalara ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır ("Kütüphane", 2017b):

- **LibGuides:** İYTE Veritabanları LibGuides platformundan, görsel olarak zengin bir ara yüzden hizmete sunulmaktadır. Veritabanlarına; konusu, türü, sağlayıcı/yayıncı bilgilerine göre ve alfabetik olarak kolayca erişilebilmektedir.
- **IYTEXplore (EDS):** Tek bir tarama kutusu ile İYTE Kütüphanesinin sahip olduğu dijital ya da basılı koleksiyonu, abone olunan veri tabanları ve dergi makaleleri aynı anda taramakta ve sonuçları analiz ederek çok hızlı bir biçimde çeşitli seçeneklerle sunmaktadır. Sonuçlar ilgililik sırasına göre sunulmakta böylece en ilgili sonuç listenin en üst kısmında görüntülenmektedir.
- **Libx:** Virginia Teknik Üniversitesi Kütüphane ve Bilgisayar Merkezi işbirliği projesi sonucunda oluşturulmaya başlanmış, ücretsiz bir aplikasyon olan LibX'in İYTE Kütüphanesi için olan versiyonu kullanıma sunulmuştur. LibX sayesinde;
  - Tarayıcıda hangi sayfa açık olursa olsun, kütüphane web sitesine gelmeden; İYTE kataloğu, dergiler, IYTEXplore'da taranabilmektedir.
  - Herhangi bir sayfada iken, seçilen kelime veya kelime grubu Kütüphane kataloğu ve/veya IYTEXplore'da taratılabilmektedir.
  - Uzaktan erişim için kısa yol erişim imkânı sunmaktadır.
  - Popüler web sitelerini kütüphane web sitesine bağlar. (Örneğin, amazonda bir kitap arandığında eğer o kitap kütüphanede mevcut ise, kütüphane katologunda ilgili kayda yönlendirir.)
- **Link Source:** Link bağlayıcı olan Link Source sayesinde; veri tabanlarından ve Google Scholar'dan yapılan taramalar neticesinde gelen sonuçlardaki makalelere erişilmeye çalışıldığında, kaynağa abonelik olması şartına bağlı olarak, tam metinlerine tek tıkla ulaşılabilir. Böylece tüm elektronik kaynaklar arasında bir bağlantı kurulmaktadır.
- **Browzine:** Dergilerin kolayca keşfedilebilmesi amacıyla, 2015 yılından itibaren Browzine kullanılmaya başlanmıştır. Bilgisayardan, tablet ya da akıllı telefonlardan kütüphanenin abone olduğu tam metin dergiler kolayca keşfedilebilmekte, okunabilmekte ve alanında önemli dergiler takip edilebilmektedir.
  - Binlerce bilimsel dergi tablet cihazlar için optimize edilmiş bir şekilde kolayca okunabilir.
  - Favori dergiler için kişisel kitaplık oluşturulabilir.
  - Derginin yeni edisyonu yayınlandığında uyarı gelmesi sağlanabilir.

- Kolayca EndNote, Zotero, Mendeley vb. servislere kaydedilebilir.
  - Elektronik posta gönderilebilir.
  - Tablet ya da akıllı telefonlara indirebilir ve çevrimdışı okunabilir.
  - iAnnotate ve DropBox dahil olmak üzere diğer pek çok uygulamada açılabilir.
  - Atıflar ve yorumlar Twitter veya Facebook üzerinden paylaşılabilir.
  - **Kampüs Dışı Erişim:** İYTE mensubu kütüphane kullanıcıları proxy ayarlarını yaparak veya EzProxy aracılığı ile kampüs dışından da kütüphane kaynaklarına erişebilmektedirler.
  - **İYTE Digital Library (OverDrive):** Elektronik kitap, sesli kitap, müzik ve video sağlama hizmeti sunan bu servis aracılığıyla, İYTE Kütüphanesi kullanıcıları kendi cep telefonlarına ya da cep bilgisayarlarına kaynakları yükleyip yedi gün yirmidört saat kullanabilmektedirler. Sesli kitapları MP3 çalarlarına yükleyerek seyahat ederken ya da spor yaparken dinleyebilmektedirler.
  - **Konu Rehberleri:** Enstitüde bulunan her bir bölüm için ayrı olarak hazırlanmış rehberler aracılığıyla, bölümlerle ilgili tüm kütüphane kaynaklarına tek yerden erişim sağlanmaktadır. Aynı zamanda yeni hizmet ve abone olunan kaynaklar, açık erişim, akademik yazım ve referans gösterme, araştırma görünürlüğünü artırma vb. konularda çeşitli rehberler hazırlanmaktadır.
  - **E-Bülten:** Kütüphane ve kütüphane kaynaklarının tanıtımına yönelik olarak, her eğitim-öğretim döneminin başında olmak üzere, yılda iki kez e-bülten hazırlanmakta, yeni abonelikler, kütüphaneden haberler, öneriler, en fazla kullanılan kaynaklar gibi İYTE kütüphanesi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.
  - **Sosyal Medya:** Kullanıcıların olduğu her yerde olmaya özen gösteren İYTE Kütüphanesi, ihtiyaç duyulduğu her an en iyi hizmeti sunabilmek için facebook, twitter ve foursquare gibi sosyal medya araçlarını aktif olarak kullanmakta, kütüphane çalışanlarına ve sunulan hizmetlere ulaşımı ve yararlanmaları kolaylaştırmaktadır. İYTE Kütüphanesi 2014 yılında “İYTE Kütüphanesi Sosyal Medya Politikası” oluşturmuş ve sosyal medya politikasını oluşturan ilk üniversite kütüphanesi olmuştur.
- İYTE kullanıcıları, İYTE Kütüphanesi'nde bulunan tüm kaynakların, kütüphane web sitesi üzerinden olduğu gibi, Facebook erişimi sırasında da taranmasını sağlayan bir ara yüz sayesinde; kütüphaneye gelmeden, Facebook üzerinden kütüphane hizmetlerinden yararlanabilmektedir. Örneğin; kitap taraması yapabilmekte, okumak istedikleri kitap eğer başka bir kullanıcının üzerinde ise ayırtma işlemi yapabilmekte, ödünç aldığı kitapları görebilmekte ve süresini uzatabilmektedirler.
- **Sizin İçin Seçtiklerimiz:** Koleksiyona yeni eklenen yayınların duyurusunu yapmak ve kullanıcıların bazı yayınlara ilgisini artırmak amacıyla sizin için seçtiklerimiz sayfası aylık olarak düzenlenmektedir.

## Sonuç

Geleneksel anlamda akademik kütüphanelerin görevi bilimsel çalışmalar için malzeme edinmek, depolamak ve ödünç vermektir. Ancak 2000'li yılların başlarından itibaren akademik kütüphaneler sahiplikten bilgiye erişime geçiş yapmaya başlamıştır. Değişime ayak uydurmanın seçim değil bir zorunluluk halini aldığı günümüzde, yeniliklere, gelişmekte olan teknolojilere ayak uydurmada başarısız olan kütüphaneler, kütüphane kullanıcılarının temel bilgi ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalacaktır (Kebede, 2000). Bu düşünceden hareketle, tüm dünya ve Türkiye'de kütüphanecilik alanındaki bilimsel ve teknolojik gelişmeleri yakından takip eden İYTE Kütüphanesi, değişen koşullara paralel olarak kaynak tercihini e-kaynaklar yönünde yapmaktadır. İYTE Kütüphane bütçesinin %95'ine yakınının elektronik kaynaklar için ayrılıyor olması, elektronik kaynakların seçim ve yönetimi konusunu son derece önemli hale getirmektedir. İYTE Kütüphanesi, e-kaynak koleksiyon geliştirme politikası oluşturmak, seçim ve değerlendirme kriterlerini belirlemek suretiyle sınırlı olan maddi kaynaklarını en efektif şekilde kullanma yolunda önemli adımlar atmıştır. İYTE Kütüphanesi, sadece e-kaynak koleksiyonunun geliştirilmesinin yeterli olmayacağı kütüphane kullanıcılarının elektronik kaynaklara kolayca erişebilmesi ve kullanabilmesi için de uygun yollar sunulması gerektiği bilinci ile hareket etmektedir. Artık kütüphaneler yaptıkları yatırımın geri dönüşünü hesaplamak (Return on Investment [ROI]) ve bütçelerini buna göre harcamak zorundadırlar.

## Teşekkür

Kütüphanenin tüm proje ve çalışmalarına destek sağlayan İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Rektörlüğüne teşekkür ederiz.

## Kaynakça

- Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu Derneği. (2017a). *ANKOS'un amacı*. <http://www.ankos.gen.tr/web/> adresinden erişildi.
- Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu Derneği. (2017b). *Türk ulusal site lisansı: Lisans ilkeleri*. <http://www.ankos.gen.tr/web/index.php/lisans-anlasmalar/trnls-ilkeler> adresinden erişildi.
- Bulut, B., Kafalı, G., ve Türkfıdanı, A. (2014). Açık erişim bilgi kaynaklarının seçimi ve sunumu [Powerpoint slayt] <https://www.slideshare.net/BurcuBulut/2014-3-ulusal-ac-altay-ak-eriim-bilgi-kaynaklarnn-seimi-ve-sunumu> adresinden erişildi.
- Chan, L., Cuplinskas, D., Eisen, M., Friend, F., Genova, Y., Guédon, J.-C., . . . Velterop, J. (2002, 14 Şubat). *Read the Budapest open access initiative*. <http://www.citeulike.org/group/15400/article/11855295> adresinden erişildi.
- Chandra, H. (2002). *E-Resources management with specific reference to E-reference sources: Initiatives and issues en Paperlandia*. <http://eprints.rclis.org/6695/1/resources.pdf> adresinden erişildi.
- Gürdal, G. ve Kafalı, G. (2013). How to manage e-resources [Powerpoint slayt]. <http://openaccess.iyte.edu.tr/handle/11147/6252> adresinden erişildi.
- Johnson, S., Evensen, O. G., Gelfand, J., Lammers, G., Sipe, L. ve Zilper, N. (2012). *Key issues for e-resource collection development: a guide for libraries*. <https://www.ifla.org/files/assets/acquisition-collection-development/publications/electronic-resource-guide-en.pdf> adresinden erişildi.
- Karadağ, E. ve Yücel, C. (2017). *Türkiye üniversite memnuniyet araştırması [TÜMA-2017]* [https://docs.wixstatic.com/ugd/779fe1\\_df4bc17412614459a0bc18222ca7e433.pdf](https://docs.wixstatic.com/ugd/779fe1_df4bc17412614459a0bc18222ca7e433.pdf) adresinden erişildi.
- Kaur, M., Kaur, M., Walia, P. K. ve Walia, P. K. (2016). Collection development of electronic resources in management libraries of India. *Collection Building*, 35(3), 73-83. doi:<https://doi.org/10.1108/CB-04-2016-0007>
- Kebede, G. (2000). Collection development and management in the twenty-first century with special reference to academic libraries: an overview. *Library Management*, 21(7), 365-372. doi:10.1108/01435120010372551
- Kütüphane. (2017a). *Genel bilgi*. <http://library.iyte.edu.tr/tr/hakkimizda/genel-bilgi> adresinden erişildi.
- Kütüphane. (2017b). *İYTE KDDB 2017 yılı birim faaliyet raporu*. <http://library.iyte.edu.tr/files/files/2017%20BirimFaliyetRaporu.pdf> adresinden erişildi.
- Misyon ve vizyon. (2017). *İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü*. <http://www.iyte.edu.tr/AltSayfa.aspx?m=46> adresinden erişildi.
- Pesch, O. (2009). ERMs and the e-resource life-cycle [Powerpoint slayt]. <http://tinyurl.com/ERLifeCycle> adresinden erişildi.
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Bilim ve Teknoloji Genel Müdürlüğü. (2016). *Teknoloji geliştirme bölgeleri performans endeksi 2015*. <https://teknopark.sanayi.gov.tr/Upload/SingleFile/Dosya-957-47.pdf> adresinden erişildi.
- SciVal. (2017). *Overall research performance of Izmir Institute of Technology*. <http://scival.com/> adresinden erişildi.
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu. (2017). *Girişimci ve yenilikçi üniversite endeksi*. <https://www.tubitak.gov.tr/tr/kurumsal/politikalar/icerik-girisimci-ve-yenilikci-universite-endeksi> adresinden erişildi.
- Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi. (2017). *Elektronik kaynaklar ulusal akademik lisansı*. <http://cabim.ulakbim.gov.tr/ekual/> adresinden erişildi.
- Waghmare, B. ve Salunkhe, S. (2013). Usage of e-resource in academic institution. *International Journal of Innovative Research and Development*, 2(12), (Special Issue), 262-264.